

UNIVERSITETET I OSLO

DET JURIDISKE FAKULTET

Professor dr.juris
Alf Petter Høgberg

Institutt for offentlig rett
Pb 6706, St. Olavs plass, 0130 Oslo
Besøksadr.:
Karl Johansgt. 47, 0162 Oslo

Telefon: +47 22859487
Telefaks: +47 22859420
E-post: a.p.hogberg@jus.uio.no
<http://www.jus.uio.no/ior/>

Til sensorene. exfac. H2013

Dato: 22. desember 2013

Sensorveiledning Examen facultatum, rettsvitenskapelig variant, høst 2013

1. Oppgaveteksten

Oppgaven lød som følger:

I. Fra pensumdel A: Rettsfilosofien

Det foreligger ulike syn på forholdet mellom rett og moral. Redegjør kort for ulike teorier om i hvilken grad det er mulig å evaluere positiv rett ut fra moralske kriterier.

II. Fra pensumdel B: Rett, samfunn og legitimitet

Redegjør for ulike syn på forholdet mellom rett og legitimitet, herunder hvilke sider ved retten som er de viktigste med hensyn til rettens legitimitet.

III. Fra pensumdel C: Språk og argumentasjon

Redegjør for ulike betydninger av termen "sannhet" og for hvilken måte disse brukes for å evaluere språklige utsagn."

2. Innledning

Oppgaven henter stoff fra alle pensumdelene, dvs. fra del A, B og C. Dette er sagt i oppgaveteksten, slik at studentene ikke skal lure på hvilke perspektiver oppgaven skal besvares ut fra.

3. Deloppgave I: Fra pensumdel A: Rettsfilosofien

Oppgaven knytter seg til Sevein Eng, *Rettsfilosofi* (heretter RF), del IV.

Det fremgår av kunnskapskravene at det for deloppgave at det kreves god forståelse av forholdet mellom rett og moral, mens det kreves kjennskap til kantiansk rettsteori, utilitarismen og den skandinaviske rettsrealismen.

Forholdet mellom positiv rett og moral er dekket RF side 231–46 og det er i læringskravene altså angitt at det kreves god forståelse av dette stoffet. Det er ut fra oppgavens formulering uklart hvor mye det forventes at studentene skal gjøre ut av denne problemstillingen i seg selv, eller om oppgaven utelukkende etterspør en kort redegjørelse for ”for ulike teorier om i hvilken grad det er mulig å evaluere positiv rett ut fra moralske kriterier”. Begge tolkningsalternativer er fullt ut akseptable.

Studenter som velger å si noe generelt om forholdet mellom positiv rett og moral (altså utover muligheten for evaluering av retten ut fra moralske kriterier, vil typisk starte ved det språklige: Både retten og moralen fremstilles i et normativt språk med et ikke uvesentlig innslag av handleregler i form av forbud og påbud. Mange vil kanskje påpeke at det normative språket har to ansikter eller sider (RF s. 157) og at begge disse sidene viser seg i omtalen av hhv. retten og moralen. Det kan ikke forventes at studentene sier noe om forskjellen mellom hvordan verdier gjør seg gjeldende i hhv. retten og moralen, til dette er lærebokens fremstilling for knapp.

Mens argumentasjonsmåten i rettslige spørsmål i høy grad preget av rettskildelæren, vil man i moralske spørsmål legge særlig vekt på saklighetslæren.

Mange kandidater som velger å si noe generelt om forholdet mellom rett og moral, vil videre antakelig betone sammenhengen mellom normsystemene.

Når det gjelder oppgavens etterspørring av kort redegjørelse for ulike teorier om i hvilken grad det er mulig å evaluere positiv rett ut fra moralske kriterier, skal det merkes at det kun forventes god forståelse av problemstillingen, og kun kjennskap til ulike måter problemstillingen er blitt besvart innenfor hhv. kantiansk rettsteori, utilitarismen og den skandinaviske rettsrealismen. Siden kunnskapskravet til mesteparten av pensumdekningen på dette felt kun er av arten ”kjennskap” kan det ikke kreves inngående beskrivelser av de tre posisjoner. På denne bakgrunn kan deloppgave I ikke anses som særlig krevende for de studenter som velger å fortolke denne problemstillingen som oppgavens vesentligste del (hvilket er fullt ut forsvarlig ihht. oppgavetekstens formulering). Studentene bør imidlertid få frem at man kan skille mellom kognitivistiske og non-kognitivistiske teorier i synet på om kriterier til vurdering og kritikk av gjeldende rett kan være fornuftsbaserte. Studentene bør videre få frem at både kantiansk rettsfilosofi og utilitarismen representerer kognitivistiske teorier, samt noe om hvordan disse skiller seg fra hverandre. Videre bør studentene identifisere den skandinaviske rettsrealismen som en non-kognitivistisk rettsteori. Non-kognitivistiske teorier, som skandinavisk rettsrealisme, kan imidlertid også forsvare muligheten av kriterier for en type kritikk og vurdering av gjeldende rett, men denne kritikk vil ikke være forankret i den enkeltes fornuft, men følelser.

4. Deloppgave II: Fra pensumdel B: Rett, samfunn og legitimitet

Tematikken ”Rett og legitimitet” er angitt som kjennskapsstoff i kunnskapskravene og fremstilt i den anbefalte hovedlitteratur i Inger Johanne Sand: Rett, samfunn, tekster og legitimitet, Unipub 2012, kap. VI.

Studentene må få frem at kravet til rettens legitimitet knyttet til aksept for retten og loven slik den er, samt at dette kravet lenge har vært en del av rettens tradisjon, selv om innholdet har variert en hel del. Også i nyere tid er det satt frem teorier om ulike former for legitimitet og legitimitetskriterier. Mange studenter vil således skille mellom verdilegitimitet, prosedyrelegitimitet, resultat- og erfaringslegitimitet og rettsintern legitimitet, samt komme inn på Webers teorier om etablering av legitimitet (nemlig ved legalt, tradisjonelt eller karismatisk herredømme), Harts ”rule of recognition”, Kelsens teori om rettens som et system med utgangspunkt i en grunnorm, Rawls teori om retts om rettferdighet og Habermas påstand om at den demokratiske prosess i dag bærer hele byrden av legitimitet for retten.

Mange studenter vil kanskje også fremheve hvorfor legitimitet anses å være en viktig egenskap eller kvalifikasjon for retten.

5. Deloppgave III. Fra pensumdel C: Språk og argumentasjon

Tematikken i denne deloppgaven er fremstilt som en del av emnet ”språk og fortolkning” som det i kunnskapskravene kreves god forståelse av. Tematikken er i den anbefalte hovedlitteratur dekket av Alf Petter Høgberg: I språkets bilde – Elementære logiske emner i juridisk kontekst, Universitetsforlaget 2012, punkt 2.2.6 (s. 20-30)

I den anbefalte hovedlitteratur tematiseres særlig korrespondanseteorien, koherensteorien, konsensusteorien og den performative sannhetsteori. Studentene bør få frem hovedtrekkene innenfor disse. Studenter bør videre få frem at teoriene ikke er konkurrenter i ontologisk forstand, men at mange av teoriene primært knytter an til epistemologiske/erkjennelsesmessige forhold. De beste studentene vil videre knytte an til jussen som fag og måten juridiske utsagn evalueres.

6. Vurdering

Deler av oppgave I og hele oppgave II knytter an til stoff som det kun kreves kjennskap til. Dette må få betydning for hva som kreves av besvarelsene. Det skal videre telle positivt at studentene viser forståelse for stoffet og forsøker å knytte an til jussen på sin måte.

Oslo 22. desember 2013

Alf Petter Høgberg
(sign.)